

T.C. İstanbul İli Bakırköy Belediye Başkanlığı'na

Konu: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından yapılan 13.04.2006 onanlı 1/5000 ölçekli Ataköy Turizm Merkezi Nazım İmar Planı uyarınca, "İstanbul Ataköy Turizm Merkezi Bakırköy İlçesi 18 Pafta 564 Ada Uygulama İmar Planı ölçek: 1/1000" başlığı ile 15.01.2007 tarihinde tasdik olunan ve 14.02.2007 tarihinde askıya çıkarılan Uygulama İmar Planı'na itiraz hk.

Modern Mimarlık Mirasının belgelenmesi ve korunması amacıyla 1990 yılında kurulan, bugün 45 ülkede temsilciliği ve 2000'den fazla üyesi bulunan DOCOMOMO_International, Türkiye Ulusal Çalışma Grubunun bugün sayısı 100'e ulaşan üyesiyle 2002 yılından beri ülkemizde de faaliyet göstermektedir. DOCOMOMO_Türkiye öncelikle, Modern Mimarlık ürünleri ve bu ürünlerin korunması konusunda karşılaşılan sorunları tanımlamak ve gündemde tutmak için hem bilimsel, hem de popüler kamuoyu oluşturmak üzere, bu konuda çalışmalar yapan diğer kuruluşlarla işbirliği içinde kapsamlı envanter çalışmalarına başlayarak bir bilgi/belge merkezi oluşturmayı açmayı amaç edinmiştir. Bu bağlamda öne çıkan sorunlar, dönem yapılarına kültür varlığı olarak yasal statü kazandırılması ve özellikle yokolma tehlikesiyle karşı karşıya kalan yapıların sürekliliğinin sağlanarak korunması/değerlendirilmesidir. DOCOMOMO_Türkiye, ilgi alanını oluşturan ve yaklaşık olarak 1920-1970 yılları arasına tarihlenen Türkiye Modern Mimarlık Mirasının belgelenmesi ve korunması için çalışmaktadır.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından yapılan 13.04.2006 onanlı 1/5000 ölçekli Ataköy Turizm Merkezi Nazım İmar Planı uyarınca, "İstanbul Ataköy Turizm Merkezi Bakırköy İlçesi 18 Pafta 564 Ada Uygulama İmar Planı ölçek: 1/1000" başlığı ile 15.01.2007 tarihinde tasdik olunan ve 14.02.2007 tarihinde askıya çıkarılan Uygulama İmar Planı'nda önerilen "TK (Tercihli Kullanım Alanı): Turizm" ve "konut ve ticaret için emsal: 1; turizm ve ticaret için emsal: 2 (en az %50'si turizm); turizm tesisleri için emsal: 2,5" biçimindeki yapılanma şartları, DOCOMOMO International ve Ulusal Çalışma Grubumuz tarafından tanınan ve önemli bir Modern Mimarlık Mirası olarak değerlendirilen Ataköy I. ve II. Kısımlar ile bunlara ait yapılardan oluşan ve büyük çoğunluğu Bakırköy 18 Pafta 564 Ada üzerinde yer alan kompleksi doğrudan etkilemektedir.

Türkiye Emlak Kredi Bankası A.O. Ataköy (I. ve II. Kısımlar, sosyo-kültürel donatılar, plaj ve turistik tesisler) Projesi, kontrollü yapılaşma ve bunun mimarlığa yansımaları, 1950'lerin hızlı kentleşmesi ile 1961 Anayasası ardından gelişen sosyal devlet yaklaşımları arasında yaşanan tarihsel bir dönüm noktasına işaret etmektedir. 1955 yılında banka tarafından satın alınan ve İstanbul'un batı gelişme koridoru üzerinde yer alan büyük bir arsanın Bakırköy ucunda başlayan proje, açılan uluslararası yarışmanın sonuçsuz kalmasının ardından, Ertuğrul Mentеше liderliğinde ve Luigi Piccinato danışmanlığında Baruthane Proje Ofisi'nde istihdam edilen veya danışmanlık yapan, aralarında Tuğrul Akçura, Firuzan Baytop, Nejat Erem, Ergün Ersöz, Muhteshem Giray, Şevket Koç, E. Kömürcüoğlu, Hamdi Şensoy, Yümnü Tayfun gibi isimlerin yer aldığı bir grup mimar tarafından tasarlanmıştır.

Ataköy I. ve II. Kısımlar olarak anılan ve tamamı Bakırköy 18 Pafta 564 Parsel üzerinde yer alan bu uydu kent aşağıdaki parçalardan oluşmuştur: I. Kısım (1957-62) 3-13 katlı 52 yapı içerisinde 662 konut birimi, II. Kısım (1959-64) ise 2-12 katlı 38 yapı içerisinde 852 konut birimi içerirken, dairelerin büyüklüğü 93-248m² arasında değişmektedir. Ataköy İlkokulu, yak. 7.000 kişi olarak planlanan mahalle sakinlerine hizmet etmek üzere 400 öğrenci için 10 derslikli olarak düzenlenmiştir; ayrıca bir yönetim bloğu ile bir çok amaçlı bloğu bulunmaktadır. Ayrıca I. ve II. Kısımlarda semt sakinlerine hizmet eden birer ticari merkez yer almaktadır. Sağlık, çevre, ulaşım, ticaret, eğitim ve rekreasyon altyapıları dahil her detayında modernist planlama ve tasarım ilkelerini yansıtan farklı büyüklükte fakat benzer mimari dile sahip bu yapılar büyük yeşil alanlar içine yerleştirilmiştir. Konut birimlerinde serbest planlar, iyi aydınlatılmış mekânlar, büyük pencereler, mimari olarak tasarlanmış tesisat sistemleri, pilotiler üzerinde yükseltilmiş binalar, servis kovaları, bacalar ve betonarme pergolarla bezenmiş düz çatılar ve pastel tonlar arasında cesur canlı renkler kullanan kübist cephe düzenleri modernist kalıpları izler. Bu niteliklere ek olarak yapılarda fiziksel çevre kontrolüne önem verilmiş, tüm yaşam mekânları güneye yöneltilmiş, binalar gölgeleri birbirinin üzerine düşmeyecek şekilde yerleştirilmiş ve hem içerde hem dışarda doğal hava akımı sağlayacak çözümler geliştirilmiştir. Sahil yolunun (Kennedy Caddesi) güneyinde yer alan turistik tesisler ise bugün artık mevcut olmayan Ataköy Plaj Tesisleri ile A, B ve C Motelleri ve kamp alanından oluşmuştur.

Bu yapılar bugüne dek ulusal ve uluslararası pek çok yayın ve araştırmanın konusunu oluşturmuştur (bkz. Ek 3). Bugünkü adıyla Ataköy İlköğretim Okulu ise T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı İstanbul 1 Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 11.05.2006 tarih ve 101 numaralı kararı ile "Türkiye Mimarlığı'nın Uluslararası üslup niteliklerini yansıtan, ünlü bir mimarın eseri olarak örnek bir yapı olarak dönemini simgelemesi ve bu niteliğinin bu alanda uzmanlaşmış uluslararası bir örgüt olan DOCOMOMO tarafından da kabul edilmiş olması bakımından ve 5226 sayılı yasayla değişik 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun 6. maddesindeki

özellikleri taşıması nedeniyle seçkin mimarlık örneği olarak tescil edilmiş ve koruma grubu 1 olarak belirlenmiştir”. (Bkz. Ek 2)

Benzer niteliklere sahip olan alan üzerinde, 25 Eylül – 1 Ekim 2006 tarihleri arasında İstanbul ve Ankara’da gerçekleştirilen ve T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın da bir açılış konuşmasıyla katılarak desteklediği IX. Uluslararası DOCOMOMO Konferansı kapsamında, I. Uluslararası DOCOMOMO Çalıştayı 18-26 Eylül 2006 tarihleri arasında “Bir Konut Ütopyasının Korunması: Modern Mimarlık Mirasının Belgelenmesi ve Sürekliliğinin Sağlanması, Örnek Çalışma: Ataköy – İstanbul” başlığı ile İstanbul Teknik Üniversitesi, Yıldız Teknik Üniversitesi, TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Büyükkent Şubesi ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi’nin desteğiyle gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmaya Türkiye’den Dokuz Eylül Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi ve Yıldız Teknik Üniversitesi’ne ek olarak Almanya, Danimarka, Hollanda, İspanya, İsrail, İtalya ve Kanada /Quebec’ ten 11 üniversiteden yaklaşık 100 akademisyen ve yüksek lisans / doktora öğrencisi katılmıştır. Bu çalışma sırasında söz konusu yapılar ile ilgili ayrıntılı çalışma ve envanter ölçeğinde belgeleme yapılmış, yapı çevre mimari özellikler, strüktür ve fiziksel çevre kontrolü bakımından incelenmiş, açık alanların kullanımı ve algılanması ile peyzaj niteliği ve değeri ile mevcut özgün endüstri tasarımı ürünlerinin belgeleme ve değerlendirilmesi gerçekleştirilmiştir. Sonuçlar 26 Eylül 2006’da İTÜ Mimarlık Fakültesi Taşkışla binasında yapılan bir toplantıda ve 28 Eylül 2006’da Ankara’da IX. Uluslararası DOCOMOMO Konferansı kapsamında sunularak değerlendirilmiş ve üretilen malzemeler Konferans süresince (27-29 Eylül 2006) Ankara’da sergilenmiştir. Bu malzemeler yurtiçi ve dışında örnek bir çalışma olarak yeniden sergilenecek, ayrıca sonuçlar ayrı bir cilt halinde yayınlanarak, 2008 yılında Rotterdam Hollanda’da gerçekleştirilecek X. Uluslararası DOCOMOMO Konferansı’nda hazır olacaktır. İlaveten Çalıştay sırasında hazırlanan bir belgesel film, çeşitli konferans ve etkinliklerde gösterilecektir.

Diğer yandan, planlama ölçeğine 2864 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu’nun 4957 sayılı kanunda değişik 7. Maddesine göre, Bakanlığın; Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgeleri ve Turizm merkezleri içinde her ölçekteki plan yaptırma, yapma, onaylama yetkisiyle ve Bakanlar Kurulu onayıyla İstanbul içinde belirlenen 21 adet Turizm Merkezinden biri de Ataköy Turizm Merkezi olarak tanımlanmıştır. 13.09.1989 tarih, 20281 sayılı Resmi Gazete’de ilan edilen alan kapsamında Bakırköy 18 Pafta 564 Ada 151 Parsel, 1/1000 (14.08.1997) ve yine 564 Ada 1 Parsel, 1/1000 (17.06.1997) biçiminde detaylanan proje alanları gösterilmiştir. Ataköy Turizm Merkezi 19.03.1998 tarihli T.B.M.M. 69. Birleşiminde 2. kez tevsii edilmiştir (sınırları genişletilmiştir). “İstanbul Ataköy Turizm Merkezi Bakırköy İlçesi 18 Pafta 564 Ada Uygulama İmar Planı ölçek: 1/1000” başlığı ile 15.01.2007 tarihinde tasdik olunan ve 14.02.2007 tarihinde askıya çıkarılan imar planı değişikliği, sahip olduğu mimari, kültürel ve dönemsel katkı ve

öneminin yanı sıra aşağıda imar planı uygulama süreciyle ve ilgili imar kanun ve yönetmelikleri kapsamında değerlendirilmiştir.

Bu bağlamda, ilgili plan öncelikli olarak bir mevzii imar planı uygulaması şeklinde geliştirilmiştir. Bakırköy İlçesi 18 Pafta 564 Ada sınırları, 1 Parsel üzerinde yer alan ticaret merkezi ile 151 Parsel üzerinde yer alan A, B ve C Moteller ile Kamp Alanının yanı sıra mevcut Ataköy I. ve II. Kısımlar ile bunlara ait donatı yapılarından oluşan kompleksi kapsamaktadır. Yukarıda da vurgulandığı gibi, söz konusu alanın kendi içinde yapılaşma bütünlüğü ve dokusu bulunmaktadır. Ancak, “İstanbul Ataköy Turizm Merkezi Bakırköy İlçesi 18 Pafta 564 Ada Uygulama İmar Planı ölçek: 1/1000” plan kararı ile bu alan için getirilen işlevin mevcut kullanım kararlarını dikkate almadığı, çevresi ile uyum sağlamadığı açıktır. Ayrıca mevzii plan ile getirilen planlama kararlarının donatı gereksinimleri kendi içerisinde düşünülmemiş ve getirilen fonksiyonun kenttin çevresindeki doku ile uyumu da göz ardı edilmiştir.

3194 Sayılı İmar Kanunu çerçevesinde imar planları, lejandıyla bir bütün olan yasal yaptırıma sahip belgelerdir. “Plan Yapımına Ait Esaslara Dair Yönetmelik” (17.03.2001) kapsamında tanımlanan 1/1000 ölçekli imar planı lejandları içerisinde, itirazın konusunu oluşturan mevzii planda yer alan “**Tercihli Kullanım**” lejandı bulunmamaktadır. Söz konusu alan için plan kapsamında geliştirilen bu lejant ile, aynı alan için üç farklı kullanım ve üç farklı emsal tanımlanmıştır. Bu durum, plan lejandlarının “Plan Yapımına Ait Esaslara Dair Yönetmelik”e göre belirlenmesi ve yasal olarak da sonuçlarının denetlenmesi durumuna aykırılık oluşturmaktadır. Çünkü aynı alan için çok seçenekli kullanım lejandı uygun, uygulanabilir ve denetlenebilir değildir. Ek olarak, kullanım tercihi ve emsal farklılaşması da aynı yönetmeliğin, planın öngördüğü yoğunluğa bağlı olarak geliştirdiği donatı standartları yönü ile de uyumsuzluk göstermektedir. Aynı alana önerilen 1 emsal ile 2,5 emsal uygulamasının yakın çevresi içerisinde gerektireceği sosyal ve teknik altyapı standartları yönetmelikçe tanımlanmıştır. Bu standartlardaki farklılaşma yakın çevre bütünlüğünü bozacak ve uyumsuzluk gösterecektir.

Sonuç olarak Ataköy I. ve II. Kısımlar olarak tanımlanan ve Türkiye Modern Mimarlık ve Planlama tarihinin önemli bir örneğini oluşturan alanın bugüne dek gerek tek yapı ölçeğinde gerekse peyzaj ve açık alan düzenlemeleriyle birlikte kentsel ölçekte korunmuş olmasının en önemli nedenlerinden biri, mevcut yapıların genel olarak konut ve yapı ölçeğinde özel olarak konut, ticaret, turizm ve eğitim biçiminde tanımlanan özgün işlevlerini sürdürmesi ve alanın mimari niteliği ve kentsel bütünlüğünün bozulmamış olmasıdır (bkz. Ek 1). Aynı döneme tarihlenen Levent I.-IV. Kısımlar gibi benzerleri ile karşılaştırıldığında Ataköy I. ve II. Kısımlar, Türkiye Modern Mimarlık tarihi ve mirası açısından özellikle iyi korunmuş ve mimari niteliği ile değeri yüksek bir örnek ve döneminin simgelerinden biridir. Diğer yandan yukarıda sunulan değerlendirmeler

ışığında, itirazın konusunu oluşturan “İstanbul Ataköy Turizm Merkezi Bakırköy İlçesi 18 Pafta 564 Ada Uygulama İmar Planı ölçek: 1/1000” başlığı ile 15.01.2007 tarihinde tasdik olunan ve 14.02.2007 tarihinde askıya çıkarılan Uygulama İmar Planı’nın, kamu yararı, şehircilik ilke ve planlama teknikleri açısından uygun olmadığı kanaatini oluşturmaktadır.

Mevcut mimari ve sosyo-kültürel öncelikleri ve kentsel planlama bütünlüğü içerisinde Türkiye ve İstanbul için öncelikli öneme sahip Ataköy I. ve II. Kısımlar Yerleşmesi’nin yetki hiyerarşisinde tanımlandığı kararlar ile değil kendi değerleriyle ele alınması ve mevcut plan hükümlerinin iptali için gereğini arz ederiz.

Saygılarımızla,

Yıldız SALMAN
Docomomo_Türkiye Eşbaşkanı
IX. Uluslararası DOCOMOMO
Konferansı koordinatörü

Ebru OMAY POLAT
Docomomo_Türkiye Eşbaşkanı
I. Uluslararası DOCOMOMO
Çalıştay koordinatörü

Nilüfer YÖNEY
Docomomo_Türkiye Sekreteri
I. Uluslararası DOCOMOMO
Çalıştay koordinatörü

Hatice AYATAÇ
I. Uluslararası DOCOMOMO Çalıştay
Atölye yürütücüsü

Ekler:

1. Harita ve hava fotoğrafları
2. Ataköy İlköğretim Okulu (Bakırköy 18 Pafta 564 Ada 127 Parsel) tescil kararı
3. İlgili yayınlar kaynakçası